

turligvis kan der paaregnes at være Interesse for den moderne Renteteori i de Kredse, hvor Haandbogen vil blive læst; der tiltrænges sikkert en Uddybning af den moderne Renteteori med Henblik paa de Problemer, som staar i Forbindelse med den i Danmark særlig udprægede Mobilisering af Værdierne i fast Ejendom, og for saa vidt er det naturligt, at Haandbogens Redaktion har ønsket at bringe en Artikel om dette Emne. Man mærker imidlertid ikke, at Forfatteren særlig har tænkt paa de danske Kredit- og Hypotekforeninger, han affærdiger dem med en Bemærkning om, at de ingen Mulighed har for at paavirke Renteniveauet, og Anmelderen synes derfor ikke, at denne Artikel hører hjemme i Haandbogen.

Kredit- og Hypotekforeningerne er principielt at betragte som passive Mellemed mellem Laantagere og Laangivere. Det nu foreliggende Værk, der delvis indeholder Emner, som ikke tidligere har været behandlet offentligt, fortæller om, hvorledes Foreningerne efterhaanden har maattet udfolde større Aktivitet. Som de nyeste Dannelser inden for Realkrediten nævnes Henstandslaan, Grundforbedringslaan, Laanefondslaan og Forskudslaan. Disse Laan afviger stærkt fra, hvad man er vant til at betragte som Kreditforeningslaan, men man har fundet Kreditforeningerne tilstrækkeligt smidige til at udnytte de Laanformer, der hver til sin Tid er nødvendige.

Knud Westlund.

HAGES HAANDBOG FOR HANDEL OG INDUSTRI. Under Redaktion af Knud Larsen, Bibliotekar ved Handelshøjskolen. Gad 1944. 840 + 693 Sider.

Den første Udgave af »Hages Haandbog i Handelsvidenskab« udkom i Aarene 1890—94. Meget er anderledes nu, og det sætter sine Spor ogsaa i den nu foreliggende 6. Udgave af Værket. Selv overfor 5. Udgave, som udkom i 1926, er Forskellen meget betydelig. Først og fremmest er den nye Udgave præget af *Driftsøkonomien*, det siges ligefrem, at det første af de to Bind, hvoraf Værket bestaar, »behandler den almindelige Driftsøkonomi« (Forordet). Andet Bind behandler Driftsøkonomiens »Hjælpevidenskaber«: Erhvervsgeografi, Erhvervsret, Dele af Nationaløkonomien (Pengevæsen, Valuta og Konjunkturer), Skattevæsen m. m.

18 forskellige Medarbejdere har givet et eller flere Bidrag til Bogen. En vis Uensartethed i Behandlingsmaade, og vel ogsaa i Kvalitet, har derfor ikke kunnet undgaas. Det vilde dog være til ingen Nytte at opholde sig ved dette. Det Felt, Bogen spænder over, er saa vidtstrakt, at hverken en Enkeltmand eller nogle ganske faa vilde kunne beherske det. Alligevel er vistnok meget faa af de medtagne Sagomraader overflødige; men praktiske Forretningsfolk faar dømme herom snarere end Anmelderen. I hvert Fald udtrykker Redaktøren Værkets Formaal derhen, at »Hages Haandbog i denne nye Form maa blive betragtet som et Led i det Arbejde, der gøres for at forberede Erhvervslivets Indsats i de kommende Aar«. Positiv Viden og — næsten endnu bedre — driftsøkonomisk *Metode* synes at maatte være gode Fundamenter for den, der vil forberede en Indsats af nævnte Art, og det skal straks siges, at der i det store Værk findes baade en uhyre Mængde Positiviteter og en ikke ringe Del Metode at lære. Skulde

turligvis kan der paaregnes at være Interesse for den moderne Renteteori i de Kredse, hvor Haandbogen vil blive læst; der tiltrænges sikkert en Uddybning af den moderne Renteteori med Henblik paa de Problemer, som staar i Forbindelse med den i Danmark særlig udprægede Mobilisering af Værdierne i fast Ejendom, og for saa vidt er det naturligt, at Haandbogens Redaktion har ønsket at bringe en Artikel om dette Emne. Man mærker imidlertid ikke, at Forfatteren særlig har tænkt paa de danske Kredit- og Hypotekforeninger, han affærdiger dem med en Bemærkning om, at de ingen Mulighed har for at paavirke Renteniveauet, og Anmelderen synes derfor ikke, at denne Artikel hører hjemme i Haandbogen.

Kredit- og Hypotekforeningerne er principielt at betragte som passive Mellemed mellem Laantagere og Laangivere. Det nu foreliggende Værk, der delvis indeholder Emner, som ikke tidligere har været behandlet offentligt, fortæller om, hvorledes Foreningerne efterhaanden har maattet udfolde større Aktivitet. Som de nyeste Dannelser inden for Realkrediten nævnes Henstandslaan, Grundforbedringslaan, Laanefondslaan og Forskudslaan. Disse Laan afviger stærkt fra, hvad man er vant til at betragte som Kreditforeningslaan, men man har fundet Kreditforeningerne tilstrækkeligt smidige til at udnytte de Laanformer, der hver til sin Tid er nødvendige.

Knud Westlund.

HAGES HAANDBOG FOR HANDEL OG INDUSTRI. Under Redaktion af Knud Larsen, Bibliotekar ved Handelshøjskolen. Gad 1944. 840 + 693 Sider.

Den første Udgave af »Hages Haandbog i Handelsvidenskab« udkom i Aarene 1890—94. Meget er anderledes nu, og det sætter sine Spor ogsaa i den nu foreliggende 6. Udgave af Værket. Selv overfor 5. Udgave, som udkom i 1926, er Forskellen meget betydelig. Først og fremmest er den nye Udgave præget af *Driftsøkonomien*, det siges ligefrem, at det første af de to Bind, hvoraf Værket bestaar, »behandler den almindelige Driftsøkonomi« (Forordet). Andet Bind behandler Driftsøkonomiens »Hjælpevidenskaber«: Erhvervsgeografi, Erhvervsret, Dele af Nationaløkonomien (Pengevæsen, Valuta og Konjunkturer), Skattevæsen m. m.

18 forskellige Medarbejdere har givet et eller flere Bidrag til Bogen. En vis Uensartethed i Behandlingsmaade, og vel ogsaa i Kvalitet, har derfor ikke kunnet undgaas. Det vilde dog være til ingen Nytte at opholde sig ved dette. Det Felt, Bogen spænder over, er saa vidtstrakt, at hverken en Enkeltmand eller nogle ganske faa vilde kunne beherske det. Alligevel er vistnok meget faa af de medtagne Sagomraader overflødige; men praktiske Forretningsfolk faar dømme herom snarere end Anmelderen. I hvert Fald udtrykker Redaktøren Værkets Formaal derhen, at »Hages Haandbog i denne nye Form maa blive betragtet som et Led i det Arbejde, der gøres for at forberede Erhvervslivets Indsats i de kommende Aar«. Positiv Viden og — næsten endnu bedre — driftsøkonomisk *Metode* synes at maatte være gode Fundamenter for den, der vil forberede en Indsats af nævnte Art, og det skal straks siges, at der i det store Værk findes baade en uhyre Mængde Positiviteter og en ikke ringe Del Metode at lære. Skulde

Anmelderen kritisere mere generelt, vilde han maaske sige, at visse af Bogens Medarbejdere er blevet rasende af den megen Lærdom. De har stedvis medtaget en Systematik, et fint benævnt Begreb eller en indviklet Teknik, som de ikke selv gør nogen Brug af sidenhen, og som heller ikke ses at være til nogen Nytte for de Læsere, Bogen er skrevet for. Herpaa vil der i nedenstaaende, mere detaljerede Gennemgang blive nævnt Eksempler. Man skulde jo nødigt glemme Wicksell's Ord om, at Teori bør være det mest praktiske, man har.

Der lægges for med en Fremstilling af »Driftøkonomiens Begreb og Udvikling« (Thorkil Kristensen). Overordentlig klart udredes her Driftøkonomiens Genstand, Opgave og (kort) Udviklingshistorie. Derpaa følger nogle Afsnit, som behandler Problemerne i den Rækkefølge, hvori de melder sig, naar et nyt Foretagende skal grundlægges:

I hvilken retlig Form, som Enkeltmandsforetagende eller i de forskellige Selskabsformer, skal det drives? Her skriver Jan Kobbernagel om »Virksomhedsformer«. Paa hvilken Maade skal Foretagendet eventuelt samarbejde med andre Foretagender, som arbejder i samme eller vertikalt dertil knyttet Branche? Hans C. Christiansen skriver om »Virksomhedernes Samarbejde« og skildrer udmærket de praktisk forekommende Kartelformer og Former for finansielle Sammenslutninger. Hvorledes skal Foretagendet finansieres? Thorkil Kristensen fortsætter med Afsnittet »Finansiering« og giver en meget klar Fremstilling af et vigtigt, men sjældent behandlet Spørgsmaal. Hvor skal Foretagendets Bedrift(er) ligge, og hvorledes skal Bedriftens enkelte Afdelinger placeres i Forhold til hinanden? Viggo H. Villadsen skriver om »Beliggenhedslæren«.

Hermed er Foretagendets *Anlægs*problemer klareret, og Fremstillingen gaar nu videre med *Drifts*problemerne: Regnskab, Revision, Rationel Driftsledelse, Salg, Reklame, Markedsundersøgelser o. s. v.

Det store Afsnit om »Regnskabsvæsen« (Palle Hansen) behandler Bogføring, Kalkulation, Driftsstatistik og Budgettering, især de to første Omraader. Om Kalkulationen siges:

»Udarbejdelsen af Kalkulationer indtager en ligesaa væsentlig Plads i Virksomhedens Regnskabsvæsen som Driftsregnskab og Status. Det er her særlig Arbejdet med at finde frem til de saakaldte *Kalkulations-tillæg*, der maa anvendes for at faa paalignet Varerne Andele i den lange Række af Omkostninger, og som man ikke er i Stand til direkte at maale og henhøre til de respektive Vareenheder, der giver Anledning til Problemer.« (S. 140).

Windinig Petersen har i sin »Omkostninger og Prispolitik«, Kbhvn. 1940, nærmere undersøgt, hvad man kan bruge en Vares kalkulerede Egenpris til. Han opstiller følgende 6 Spørgsmaal:

a) Vil et Foretægendes totale Nettogevinst vokse, dersom det *udvider* Produktionen af saadanne Varer, hvis Salgspris er *høj* i Forhold til Egenprisen?

b) Vil et Foretægendes totale Nettogevinst vokse, dersom det *midlertidigt indstiller* Produktionen af saadanne Varer hvis Salgspris er ude af Stand til at dække Egenprisen?

c) Vil det betale, sig for et Foretagende *varigt* at ophøre med Produktionen, saafremt ingen af de af Foretagendet fremstillede Varer kan sælges til Priser, der dækker Egenprisen?

d) Vil det betale sig for et Foretagende *varigt* at indstille Produktionen af saadanne Varer, hvis Salgspris ikke dækker Egenprisen?

e) Vil det betale sig bedst for et Foretagende at lade Salgsprisen *rette sig* efter Egenprisen, saaledes at Salgsprisen f. Eks. sættes lige saa meget op, som Egenprisen er steget?

f) Vil den Omstændighed, at en Vares Egenpris er steget uden at Prisen paa noget Produktionsmiddel er steget, bevise, at en eller flere Afdelinger i Foretagendet har arbejdet daarligt?

Dersom Egenprisen inkluderer en Andel af de faktiske *faste* Omkostninger (under Fællesproduktion: en Andel af *Fællesomkostningerne*) og dersom Renter og Afskrivninger er beregnet paa Grundlag af de oprindelige Anlægs-værdier, *kan intet af de 6 Spørgsmaal besvares med Ja*. Da de Egenpriser, man i Praksis kalkulerer sig frem til, oftest har de nævnte Egenskaber, maa man spørge, hvad Praksis egentlig *vil* med sine Egenpriser. Herpaa giver det foreliggende Afsnit af Hages Haandbog ingen fyldestgørende Forklaring, og ejheller gives nogen Polemik mod Winding Pedersens 4 Aar tidligere udkomne Bog. Fremfor alt kunde man have ønsket understreget, at *enhver* Fordeling af Fællesomkostninger er vilkaarlig, og at enhver Udregning af Egenpris og Stykgevinst for den enkelte Vare under Fællesproduktion følgerig ogsaa er det. I Stedet tales om, at Kalkulationstillæggenes Opgave er at paaligne enhver Ordre en saa »retfærdig Andel af de indirekte Omkostninger som *praktisk* muligt« (S. 343). Ordet »praktisk« kunde let faa Læseren til at tro, at Vanskelighederne *alene* var af *praktisk* Art.

Palle Hansen og K. G. Jensen skriver i Forening næste Afsnit: »Revision«. I Indledningen understreges, at det er det store Aktieselskab, som har nødvendiggjort den moderne, uafhængige Revisorinstitution. Den følgende Fremstilling giver et godt Indtryk af Revisionens mange Vanskeligheder.

Viggo H. Villadsen skriver foruden om Beliggenhedslæren ogsaa om Rational Driftsledelse og Markundersøgelser. Ikke mindst Afsnittet om Kontrol læses med stor Interesse. Forfatteren behandler her Budgetkontrol, Indekstal, Normtal og forskellige andre statistiske Kontrolmetoder, og bag Eksemplerne mærker man den trænede Fagstatistiker, som gerne vil vise Læseren alle de nye Felter, der aabner sig for statistiske Metoders Anvendelse, men som aldrig glemmer at nævne deres Begrænsning. Afsnittet er behagelig frit for fine og højtidelige Ting som er egnet til at indgyde den ukyndige mere Respekt, end berettiget er. Det er skrevet i et klart og utvivlsomt almenforstaaeligt Sprog. Skulde man kritisere en lille Ting, skulde det være Figurerne paa S. 439—40. Koordinataksene har ingen Betegnelser; kun et *nøje* Studium af Teksten S. 441 sandsynliggør, at Betegnelserne paa S. 440 skulde have været: Ordinataksen Omsætning pr. beskæftiget Person, Abscisseaksen Virksomhedernes Størrelse. Den, der har undervist Praktikere og lejlighedsvis har anvendt grafiske Fremstillinger, ved, hvor svært det kan være for uindviiede at gribe et Diagram, selv naar Akserne *har* Betegnelser. Afsnittet om Rational Driftsledelse slutter med et Underafsnit om Personaledelse; her som i Afsnittene om de statistiske Metoder mærker man den personlige Erfaring. Stykket om Personalets Ønsker vidner herom saavel som om menneskelig Forstaaelse.

Afsnittet »Salg og Reklame« (Hans C. Christiansen) falder i tre Afsnit: I. Varer og Markeder, II. Salget og III. Reklamen. Man kan vel ikke vente

nogen egentlig kritisk Behandling i en Haandbog for Handel; men Forfatteren ser dog maaske *for* snævert paa Sagen, alt taget i Betragtning. F. Ex. siger han i Indledningen, at

»Ydelser der repræsenterer Indsats af menneskeligt Arbejde, under vor Samfundsordning ikke paa samme Maade som *Varerne* kan være Genstand for egentlig Omsætning.

Det er maaske forstaaeligt, at Forfatteren har overset, at der paa Arbejdsmarkedet omsættes Ydelser. Arbejderne *reklamerer* jo ikke, og logisk synes Forfatterens Sprogbrug at implicere, at kun hvor der *reklameres*, kan man tale om en »egentlig« Omsætning. Raadgivende Ingeniører, Sagførere og Dyr læger reklamerer imidlertid, saa dem burde Forfatteren i hvert Fald have taget med.

Selv om Fremstillingen som nævnt ikke er bevidst kritisk, kan man dog faa Udbytte af den. Man faar f. Ex. at vide, at paa Markedet for Producentvarer staar Fagmand overfor Fagmand, og kommercielle og tekniske Realiteter er bestemmende for Købet. Nogen Jordbund for det, Forf. kalder »Manipulativ« Salgsindsats, findes ikke her. Ved »manipulativ« Salgsindsats, forstaas en saadan, der ikke »nøjes med at give Oplysninger, men gaar et Skridt viidiere og vækker endnu hvilende Behov og gør dem bevidste eller ændrer bestaaende Behov«. Man kan kun beundre den hensynsfulde Maade, Tingene siges paa. I Ordet »hvilende« ligger jo, at Folk i Virkeligheden *har* Behovene i Forvejen, de ved det blot ikke selv, de Stakler. Derimod finder en saadan »Manipulativ« Salgsindsats rig Anvendelse paa *Konsumgodemarkedet*. — Iøvrigt bringes en Fremstilling af de mange forskellige Reklameformer, til Tider lidt for udpenslet synes en udenfortaaende maaske. Hvad skal vi dog med en Behandling af Forskellen mellem en »Brochure« og en »Folder«? Om Plakatsøjler siges, at »der er alt for *faa* af dem«. Som sagt ser Forfatteren Reklamen fra Reklamens Synspunkt. For Afvexlingens Skyld kunde Anmelderen i Forbindelse med Plakatsøjlerne citere Jacob Paludan: »Et enkelt Skilt, lad gaa, men dette ikke at kunne aabne Øjnene, uden at Meddelelser flyver ind i dem som Skidt!«. — I Litteraturlisten til Salg og Reklame savner man *Geigers* Bog. Maaske maa man have Lov at undre sig over at der heller ikke er nævnt nogen *nationaløkonomisk* Behandling af Emnet, et Par Tidsskriftartikler kunde dog nok være medtaget.

Viggo H. Villadsen fortsætter med Afsnittet »Markedsundersøgelser«. Ogsaa her er der naturligvis rig Anvendelse for statistiske Metoder, og Forfatteren giver flere nyttige Anvisninger. Bl. a. nævner han morsomme Exempler paa, hvor godt man skal tænke sig om, før man indlader sig paa at vælge et repræsentativt Udsnit til Brug ved Enqueter. Nøgeternt paavises den teoretiske Statistiks Begrænsning:

»Statistikken er i Stand til teoretisk at fastlægge, hvor stort et Udsnit der er nødvendigt til Kortlægning af Forholdene, naar man paa Forhaand angiver hvor stor Nøjagtighed, man forlanger af Besvarelsen. Forudsætningen er dog af en saadan Art, at de *jældent* kan opfylde af en repræsentativ Undersøgelse af Markedssituationen for en Vare eller lignende økonomiske Forhold«.

Der gives derefter Anvisning paa en simpel praktisk Metode til Kontrol af, om man har faaet et repræsentativt Udsnit:

»En Metode gaar ud paa at opdele det indsamlede Materiale i f. Ex. 4 Grupper, saaledes at det er tilfældigt, i hvilken Gruppe en Besvarelse kommer, og dernæst undersøge Besvarelsernes Fordeling i hver Gruppe. Er der ikke mellem de fire Grupper Afvigelser som man vil tillægge nogen Betydning, kan man betragte det indsamlede Materiale som tilstrækkeligt«.

»Virksomhedernes Prispolitik« (H. Winding Pedersen) omfatter en Fremstilling af Markedsvilkaarene, Prispolitikens Hovedformer (Fuldkommen Konkurrence, absolut Monopol, delvist Monopol, IPK og endelig mange Sælgere af differentierede Varer), Prispolitikken under skiftende Konjunkturer, Prisdifferentiering, Kalkulation og tilsidst en Karakteristik af de forskellige Erhvervsgrene fra prispolitisk Synspunkt.

I Afsnittet om Kalkulation fremsættes nogle kortfattede Bemærkninger, der er haardt tiltrængte som Supplement til, hvad der andetsteds i Haandbogen er udviklet om Egenpriser. Tydeligt slaas det fast:

»Naar samme Virksomhed fremstiller eller forhandler flere forskellige Produkter, gives der ikke nogen logisk rigtig Metode, efter hvilken de faste Omkostninger og visse andre Fællesomkostninger kan deles ud paa de enkelte Varer«.

I det følgende vises, paa hvilke Punkter Praktikernes Anvendelse af Egenprisen ved Kalkulation af Salgspriser modificerer *den* Prispolitik, som søger Skæringspunktet mellem Grænseomkostning og Grænseindtægt. Det nævnes, hvorledes det ofte kun er tilsyneladende, at en Pris er ensidigt omkostningsbestemt. Den Gevinstmargen, som lægges til Egenprisen for at give Salgsprisen, er jo *ikke altid* den samme. I hans Variationer afspejler sig Sælgeren Forestillinger om Efterspørgsels- og Konkurrenceforholdene. Men det indrømmes, at man i en Del Tilfælde støder paa *faste* Gevinstmargener, og her foreligger en Afvigelse fra Grænseindtægt-Grænseomkostning Prispolitikken. Kalkuleres Egenprisen paa Basis af *faktiske* Omkostninger, kan der opstaa en Svikmølle af stigende Salgspriser og nedadgaende Afsætning. Naar Afsætningen og dermed Kapacitetsudnyttelsen synker, stiger jo Egenprisen yderligere.

Herefter følger tre Afsnit om Handelsregning, Handelskorrespondance og Kontormaskiner (Sven Frederiksen og Svend Hansen). Man starter med at faa at vide, at skal man omregne Pund til shillings, ganger man med 20, og skal man omregne shilling til pence, ganger man med 12. Efterhaanden avancerer man til det mere komplicerede: Rentesregningens og Logaritmernes Faldgruber. Afsnittet om Kontormaskiner er meget udførligt; man griber sig i at tro, at det maa være lettere at lære at betjene dem efter praktisk Demonstration end efter en Bog.

Afsnittet om »Bank og Børs« (Z. D. Lando) omhandler ogsaa Sparekasser, Andelskasser, Vexelerer m. m.

»Penge og Konjunkturer« (Nyboe Andersen) giver en fortrinlig Oversigt over Pengevæsenet, Valutakurserne og Konjunkturerne. Forfatterens usædvanlige Evne til at fremstille indviklede Ting simpelt og klart fornægter sig heller ikke i dette lille Arbejde. I meget bæres Fremstillingen af de *Keynes'ske* Grundsynspunkter. Det skal jo heller ikke nægtes, at paa de særlige Forhold i det danske Kapitalmarked i 40'erne passer Keynes' Teori om, at Rentefoden »is actually governed by the prevailing

view as to what its value is *expected* to be¹⁾, jo som en Handske til Haanden. Dette er ikke Stedet at diskutere Keynes; men hans Betragtningers *Tidløshed* er i hvert Fald næppe Efterligning værd. Et enkelt Punkt i Nyboe Andersens iøvrigt fortrinlige Fremstilling skal kritiseres. Om Virkningerne af en Ændring i Konkurrenceforholdene i Næringslivet siger Nyboe Andersen, at hvis Monopoler og Prisaftaler vinder stærkere Indpas, saa behøver dette ikke aat paavirke Aktiviteten i et lukket Samfund:

»Thi Ikke Driftsherrernes Indtægter er uforandrede, og Driftsherrernes stiger med samme Beløb, som Varefordyrelsen udgør. Der er saaledes Mulighed for at købe en uforandret Varemængde til de højere Priser«.

Hvis dette skal være rigtigt maa den nævnte Stigning i Driftsherrernes disponible Indtægt være sket *lige saa tidligt* som Vareprisforhøjelsen. Ellers maa jo den solgte Varemængde i den første Tid gaa tilbage, og nogen Stigning i Driftsherrernes Indtægt behøver saa slet ikke at ske. Det er sikkert mest realistisk at regne med, at den Indtægt, Driftsherrerne har *disponibel* i den Periode, hvor Vareprisforhøjelsen har fundet Sted, er *indtjent* i den foregaaende Periode. Gør man dette, maa Vareprisforhøjelsen har fundet Sted, er *indtjent* i den foregaaende Periode. Gør man dette, maa Vareprisforhøjelsen — idet der bortses fra Hamstringstilbøjeligheden — medføre Nedgang i den *afsatte* Mængde. Arbejdsløshed kan opstaa, dersom ogsaa *Produktionen* gaar ned, og denne Arbejdsløshed afhjælpes naturligvis ikke derved, at Monopolisten nu har faaet det Beløb, som tidligere Arbejderne fik. Beløbet har skiftet Modtager; men nogen Forøgelse af den samfundsmæssige Penge-Indtægt er der ikke sket.

Nyboe Andersen synes at mene, at blot Centralbanken *ikke forhøjer* Renten, men stiller de til Aktivitetens Opretholdelse paa det forhøjede Pris- og Avanceniveau nødvendige Betalingsmidler til Raadighed, kommer der ingen Kontraktion. Efter det ovenfor anførte synes man at maatte gaa videre. Man maatte kræve en *Rentenedsættelse* for at faa de af Monopoliseringen udstødte Arbejdere beskæftiget andetsteds. Med al Respekt for Keynes' Landvindinger maa det vist indrømmes, at hans Betragtningssmaaade oftest er rent *statisk*, og at de Instrumenter, han har skabt (f. Ex. hans særlige Version af multiplifier-Tankegangen) er Harrod's og Stockholmskolens underlegne. — Hvad Anmelderen ovenfor er faldet i Tanker over, er kun en Detail hos Nyboe Andersen; det skal endnu engang siges, at Afsnittet om Penge og Konjunkturer i Anmelderens Øjne er et af Værkets *allerklareste*.

I Afsnittet »Ehvervsgeografi« fortæller Johs. Humlum Geografi paa en ny Maade. For Agerbrugets, Plantagedriftens, Husdyravlens, Fiskeriets, Skovbrugets og Mineralproduktionens Produkter gives efter Tur en Oversigt over Produktionens og Handelens Omfang og Fordeling. Fremstillingen er rigt illustreret med Kort, som synes meget lærerige for Lægmanden.

P. P. Sveistrup har skrevet Afsnittet om »Samfærdsel«, som med sine 54 Sider er en hel »Trafikpolitik« en miniature. Afsnittet munder ud i kritiske Betragtninger overfor den Overinvestering, som i Mellemløbsaarene er sket i dansk Trafik. Resultatet var daarlig Kapacitetsudnyttelse,

¹⁾ General Theory, S. 203.

og Forfatteren antyder, at Problemet i *skærpet* Form vil vende tilbage efter denne Krig. Naar Formen ventes skærpet, skyldes det forventet Kapitalknaphed.

Afsnittet »Varehandel« (Erik Lyngé) omfatter Handelens Grundlag, dens Teknik og dens Organisation. Der indledes med et Afsnit om »Handelens Funktioner og Risici«. Her redegøres i en noget drabelig Form for alle Handelens »Funktioner«: Rum-, Tids-, Kvantitets-, Kvalitets-, Kultur- (Social-), Samle-, Fordelings-, Sorterings-, Blandings-, Assorterings-, Rapport-, Kontrakt- og Rand-, herunder Kreditfunktionen. Nogle af Funktionerne er Underfunktioner under andre; men den samvittighedsfulde Opregning kaber hos Læseren en nagen Tvivl: Der skulde vel ikke være en *femtende* Funktion, som er glemt? Maaske kan ogsaa Ordvalget kritiseres. Som Exempel kan nævnes Begrebet »Kulturfunktion«. Det defineres:

»Kulturfunktionen faar sit Indhold i Overvindelsen af de Inkongruenser, som opstaar ved, at Produktion og Forbrug ligger i forskellige Kulturkredse«.

Senere siges:

»Sin vigtigste Udformning finder Kulturfunktionen i Handelen mellem forskellige Statsomraader altsaa i den internationale Handel«.

Og senere:

»I Virkeligheden er det kun et lille Udsnit af Handelsteknikken, som principielt set er særegent for den internationale Handel.

De principielt nye Poster som her kommer til, omfatter *Importafgifter* og *Valutaomkostninger*«.

Behandlingen af disse to saare materielle Fænomener: Importafgifterne og Valutaomkostningerne sker under den fine Overskrift: »Kulturfunktionens Teknik« — andet bruges Ordene ikke til. Og saa kunde de vel være sparet.

Der følger nu tre juridiske Afsnit: »Skattepligtig Indkomst og Formue til Staten« (C. Helkett), »Erhvervsret« (Jan Kobbervagel) og »Akkord, Konkurs og Likvidation« (Poul Kruuse-Jensen). Derpaa et Afsnit »Forsikring« af Fridtjof Lund, og endelig tilsidst en Oversigt over »Erhvervsorganisationer af Hans C. Christianen og over Handelsuddannelsen i Danmark af Jens Vibæk.

Værket er, som det fremgaar af foranstaaende, alsidigt og broget, baade i Henseende til Indhold og Kvalitet. Hvad man savner, naar man har læst det igennem, er maaske to Ting: 1) En driftsøkonomisk Behandling af *Omkostninger* og 2) at alle Værkets Medarbejdere havde læst lidt mere Korrektur paa *hinandens* Bidrag, saaledes at den Barriere, der stadig synes at være mellem Driftsøkonomer, Regnskabsfolk og Praktikere kunde forsvinde. Hvad det første Punkt angaar, saa kan Anmelderen ikke forstaa, hvorfor der i et Standardværk om Driftsøkonomi intetsteds findes en virkelig dybtgaaende Analyse af en saa fundamental Ting som Omkostninger. 30'ernes Forskning paa dette Felt her dog i høj Grad haft Resultater at opvise.

Hans Brems.